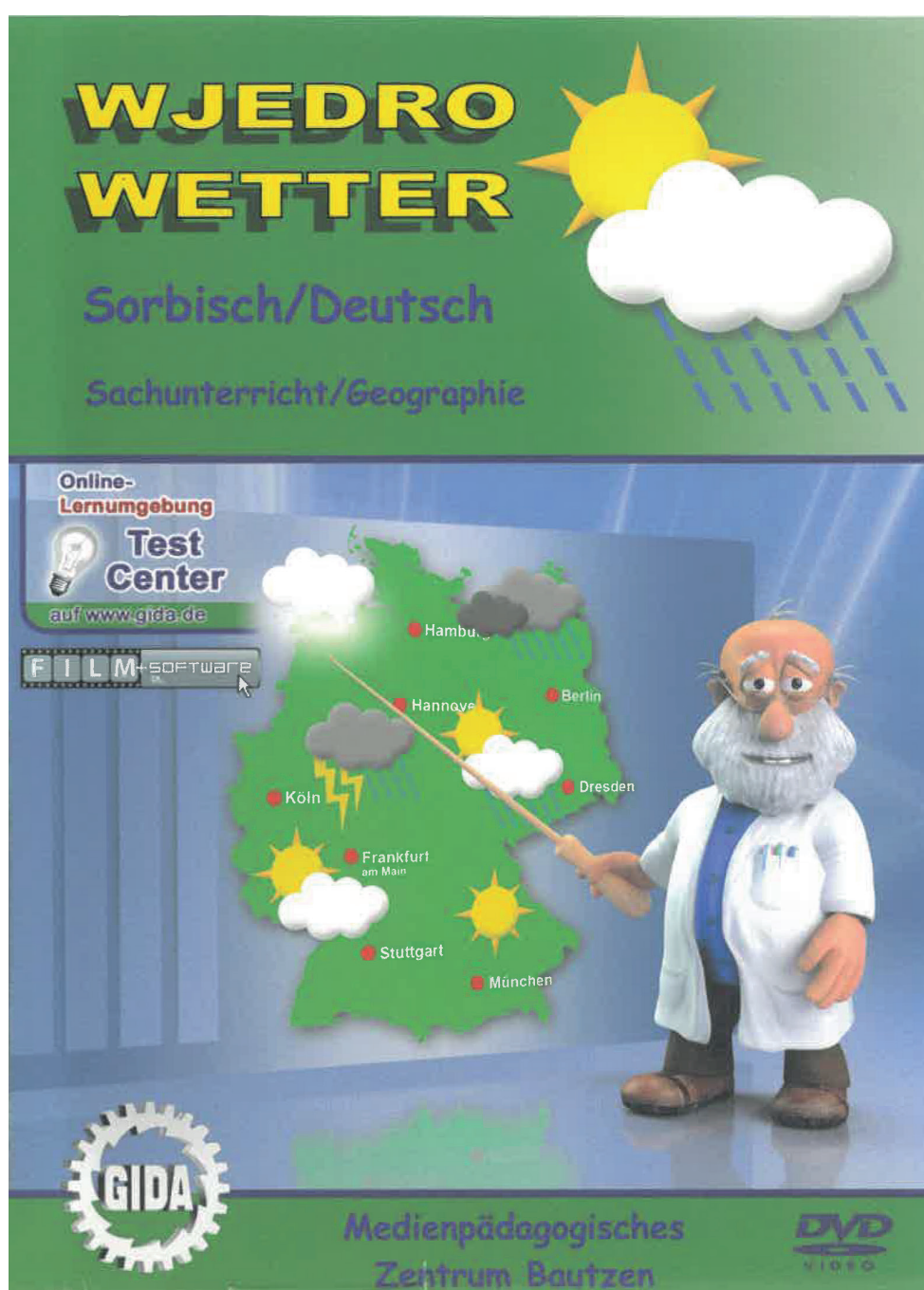

Tekstowy zešywka a žělowe łopjena

Impresum

© DOMOWINA - Zwězk Łužyskich Serbow z.t., Rěcny centrum WITAJ

© Rěcny centrum WITAJ, Chóšebuz, 2023

Pśestajenje tekstow do dolnoserbšćiny: Mato Nowak

Lektorat: Madlena Norberg

Powědaŕka serbskich tekstow: Martina Golašojc

Synchronizacija filmow: studijo hyperworxx, Chóšebuz

Layout tekstowego zešywka: copyworxx, Chóšebuz

Skazańske cysło: L-0/319/23

Domowina z.t. z Rěcnym centrumom WITAJ spěchujo se wót Załožby za serbski lud, kótaraž dostawa lětnje pódpěru z dankowych srědkow na zakłaže etatow, kenž su Nimski zwězkowy sejm, Krajny sejm Bramborska a Sakski krajny sejm wobzamknuli.

Słowo na drogu

Lube ceptaŕki a ceptarje, hortnaŕki a hortnarje a druge zajmce!

Wam pšedlaży z tym zajmny material na temu "Wjedro". To su styri pówucne nimske krotkofilmy ako su se pšestajili do dolnoserbskeje rěcy. K tym synchronizěrowanym filmam dostanjošo w tom zešywku te serbske teksty ako pšedłogu abo pomocny srědk za wucbu. Wušej togo jo pedagogiski institut GIDA, ako jo te filmy producěrowať, teke nažětať žětowe łopjena. Toś te smy tejerownosći do dolnoserbšćiny pšestajili. Pótakem jo móžno, se te serbske filmy woglědaś, ze žiśimi abo dorosćonymi wó tekstach a temje se rozgranjaś a pótom te nadawki na žětowych łopjenach rozwězaś. Wó wjedrje dajo pak teke druge materialije we wšakich wucbnicach. Woglědajšo se te teke, pón mašo dobre pšigótowanje za wucbu.

Žycymy Wam wjele wjasela pši zaběranju z temu "Wjedro"!

Waš Rěcny centrum WITAJ

Madlena Norberg

Film 1.1 "Wjedro w běgu lětnych casow"

Laufzeit : 6'30 Minuten

- 0'04 Wjedro – pšez cełe lěto nam pórucuju pšecej zasej něco nowego.
- 0'14 Casy swěši słyńco a jo spódobnje šopło.
- 0'20 Su pak teke dny, na kótarychž njebo jo pómrocone.
- 0'26 Tam a zas se dešćuju.
- 0'29 A gaž jo dosć chłodno, žo se samo sněg.
- 0'36 Wšykne te změny wjedra w běgu lěta wobwliwuju našo wšedne žywjenje.
- 0'46 Wót wjedra jo wótwisne, lěc mamy dobru abo špatnu lawnu. Teke naš lichy cas pó žělach wótwisuju wót wjedra. Se kupat žomy ga jano pón, gaž słyńco swěši.
- 1'00 Pada-li dešč, wóstanjomy zwětšego doma – rostliny a zwěrjeta pak se wjasele nad fryšneju wódu.
- 1'12 Dokulaž wjedro ma taki wjeliki wuznam za cełe žywjenje na zemi, comy se jo raz dokradnej woglědaš.
- 1'22 A zawěsće co teke profesor Lunatus pši tych zapšimujucych wjedrowych temach pódla byš. Z jogo torma mamy kšasny rozglěd. Wót how móžomy wjedro derje wobglědowaš.
- 1'35 Ale momenšik pšosym! Nježli až se zaběramy z rozdžělnymi wjedrowymi zjawami, dejmy nejprerwej wujasniš wažne pšašanje: Co to doceła jo – wjedro ?
- 1'47 Na to pšašanje móžomy nejlěpjej wótegroniš, gaž glědamy na zemju wót górjejka. Derje, až profesor ma raketu. Z njeju se pódajomy na wulět.
- 2'08 Wót how górjejce derje spóznajomy, až zemja jo wobdana wót šańkeje powětšoweje warstwy.
- 2'15 Toš tu warstwu pomjenijomy atmosferu.
- 2'20 A powětš w atmosferje, blisko zemje, móžo se zažaržaš kradu rozdžělnje.
- 2'27 Gaž jo powětš suchy a měrny, móžomy póžywaš słyńcny žeń. Jo pótakem ředne wjedro.
- 2'37 Gaž jo powětš mokšy, mógu nastaš mrokawy a se dešćuju.
- 2'44 A gaž se powětš mócnje gibjo, zacuwamy to ako wětš.
- 2'52 Gaž powědamy wó wjedrje, měnimy pótakem to, což se rowno stawa w atmosferje blisko zemje. Ale, kak to wšykno něto zwisujo?
- 3'03 Nejwažnejšu rolu pši tom grajo słyńco. Wóno jo pópšawem kaž motor za wjedro, pšeto wóno dawa tu energiju, pšez kótaru nastanjo wjedro.

- 3'14 Woglědajomy se k tomu jaden pšíkľad.
- 3'19 Słyńco swěši na zemju a rozgrěwa powětš, tak až se wón chopijo gibaš.
- 3'30 Toš to gibanje powětša zacuwamy ako milny wětšyk, ako wětš ...
... abo samo ako šstorm.
- 3'42 Słyńco grajo pak hyšći dalšnu wažnu rolu, wóno wóšoplijo wódu na zemi.
- 3'50 Psez toš to wóšoplenje wóda se wuparijo a móžo ako wódny spař ze
šopłym powětšom górjej stupaš.
- 3'58 Gaž ten mokšy powětš wusoko dosć stupa do atmosfery, pón se wochłóžijo.
Pši tom nastawaju na pšíkľad mrokawy a dešč.
- 4'10 Trjebamy pótakem šopłotu słyńca, wódu a powětš, aby nastało našo
wjedro.
- 4'21 Wjedro móžo se psez cełe lěto wót jadnogo dnja na drugi změniš. – Mamy
pak teke typiske wjedro za rozdzělne lětné case.
- 4'31 W nalěšu jo wjedro cesto njewobstawne, słyńco a dešč se spěšnje
wótměnjatej. Tomu se teke groni „aprylske wjedro“.
- 4'43 Swětło, šopłota a dešč gótuju, až rostliny derje rostu. Wóni wubijaju a
rozkwitu.
- 4'53 W lěšu słyńco pórědnje smali a nam napórajó dobru lawnu.
- 5'00 Tam a zas móžo pak rowno w lěšu teke nastaš njewjedro, - wósebnje
wótpołdnja, gaž jo powětš wjelgin šopły a mokšy. – Pón mógu nastaš
tłuste, šamne mrokawy, z kótarychž se błyska, grimjo a mójnje deščuju.
- 5'21 W nazymje bywa pón zasej chłódnjej. Něnto bomy póněcom zgubiju swóje
łopjena.
- 5'28 Mimo tego jo w tom lětnem casu cesto wětšowate – nejlěpše wjedro, plona
pušćaš.
- 5'39 W zymje jo pón krađu zyma a cesto se žo sněg. Listowe bomy su wšykne
swóje łopjena wóthysili, a gaž jo zyma dosć, mógu groble a jazory
zamarznuš.
- 5'55 Wjedro póbituju pótakem w kuždem lětnem casu něco nowego. Luže,
zwěrjeta a rostliny su se rozwijali pó toš tom rytmusu pšírody.
- 6'05 Móžomy toš byš spokojom ze wšakorakim wjedrom we rozdzělnych
lětnych casach. A gaž se nam wjedro snaž teke casy njespódoaba, ga pšecej
płaši ta stara mudrosć: Napšawdu špatne wjedro njedajo, jano wopacnu
drastwu. Nic ga kněz profesor ?!

Film 1.2 "Wjedro wobglědowaś"

Laufzeit : 7'10 Minuten

- 7'03 Jo wjele zajmnych pšašanjow wokoło wjedra. Nejcesćej se nejskerjej pšašamy: Kak bužo wjedro witse abo w psiducem tyženju?
- 7'15 Ale do toho, až móžomy wjedro pśedpowěžeś, musymy wěcej zgóniš wó wjedrje, ako tuchylu wěmy.
- 7'24 A to žo nejlěpjej, gaž wjedro wobglědujemy. We toś tom filmje žo pótakem wó wobglědowanje wjedra.
- 7'34 Dopomnjemy se: gaž powědamy wó wjedrje, pón měnimy to, což se rowno stawa w atmosferje blisko zemje.
- 7'45 Na pśikład móžo rowno słyńco swěśís, se dešćowaś abo wětšowate byś.
- 7'57 Gaž wobglědujemy wjedro jadnogo regiona pšez wjele lět, pótom spóznajomy někake „pšerězne wjedro“. A to pótom pomjenijomy „klima“.
- 8'12 Pši nas w srjeźnej Europje mamy „měrny klima“, nic pšešopły a nic pšezymny.
- 8'21 Snaž sćo južo raz byli w dowolu na pódpołdnju, pši srjeźnem mórju, žož jo pšecej šoplej a wěcej sucho nježli pši nas doma. To jo pón „srjeźnomórski klima“.
- 8'32 Toś te rozdžěle w klimje su pšedewšym togodla, dokulaž słyńco rozdžělnje nagle a góruco swěśi na pówjerch zemje. – Pši ekwatorje swěśi padorownje a wjelgin intensiwnje. Šym dalej pšizomy na pódpołnoc, šim wěcej płony a mjenjej móčne padaju słyńcne pšugi na zemsku kulu.
- 8'52 Tak rozeznawamy styri klimowe cony na zemi, žož wjelike wobceŕki maju swój typiski klima.
- 9'04 Tak mamy na pśikład tropiske dešćowe lěse. Wóni se tak pomjeniju, dokulaž se w tych stronach wjele dešćuju. Mimo toho jo tam wjelgin góruco a tešno.
- 9'18 We wjelikich pusćinach pak, kaž na pśikład we Saharje, namakajomy ekstremnje suchy klima.
- 9'27 Daloko na pódpołnocy, do směra pódpołnocnego pola, su wjelicke, zymne regiony, žož cełe lěto jo lod a lažy sněg.
- 9'37 Pla nas w srjeźnej Europje se kněžy, kaž gronjone, měrny klima. Mamy rozdžělnje lětne case a zwětšego wótměnjate wjedro.
- 9'50 Wjedro se stawnje wót ekspertow wobglědujo, - ekspertam se groni meteorologi.

- 10'00 Meteorologi se woglědaju te rozdźelne elementy, kenž su dogromady zagronite za wjedro.
- 10'10 Zachopijomy z pómrocenim. To móžomy bžeze instrumentow wobglědowaś. Pši tom glěda se na to, lěc su mrokawy na njebju a kak mócnje wóni njebjo zakšywaju.
- 10'23 Za wobglědowanie drugich elementow wjedra trjebamy pótom měrjeńske instrumenty.
- 10'30 Za měrjenje powětšoweje temperatury trjebamy termometer. – Na njom móžomy wótcytaś, kak šopło abo kak chłodno jo. 30 stopnjow – to jo južo bejnje šopło.
- 10'46 Dalšny měrjeński instrument za wobglědowanie wjedra jo barometer. Z nim měrimy powětšowy šišć.
- 10'56 Wy se snaž pšašaśo, co jo „powětšowy šišć“? Móžomy sebje to někak tak pśedstajiś. – Dajo strony z wjele powětšom, tak pomjenjone cony wusokego šišća.
- 11'07 A dajo strony z mało powětšom, jim gronimy cony niskego šišća. A dokulaž kšě se te cony mjazy sobu wurownaś, nastanu mjazy nimi tšuzjenja powětša, a to su wětšy. A te wětšy pšijnasu cesto pšeměnenja wjedra.
- 11'24 Powětšowy šišć jo za meteorologow togodla tak wažny, dokulaž jim dawa pokazki na to, kak se wjedro wěrjepódobnje wuwija.
- 11'38 Mimo tego móžomy měriś, kak wusoka jo powětšowa mokšowatosć. Powětšowa mokšowatosć – co to jo?
- 11'46 No, gaž na pšikład šopłe słyńcne pšugi na jazor swěše, pótom se pitšku wódy wuparijo. Šym wěcej wódy ako para stupijo do powětša, šim wuša jo powětšowa mokšowatosć.
- 12'01 Wódnju paru njamóžomy wiześ. Pšeměnenje wódy do pary wižimy jano indirektnje, na pšikład tak: Na górucem słyńcu se pšelata wóda spěšnje pózgubijo.
- 12'16 Powětšowu mokšowatosć móžomy tejerownosći zwěsćiś z wósebnym měrjeńskim instrumentom: Tomu se groni hygrometer.
- 12'29 Powětšowa mokšowatosć jo głowna pšicyna za to, až mamy spadki. Z tym měnje meteorologi wódu, kótaraž z mrokawow zasej pada na zemju, na pšikład dešč.
- 12'45 Te spadki teke měrimy. Mašo-li w gumnje deščowe měridło, pótom wižišo, až jo se w nim pó dešču wóda nazběrała.
- 12'59 Mimo tego hyšći wobglědujemy wětš. – Z takim měridłom zwěsćijomy spěšnosć wětša, tak pomjenjonu mócnosć wětša. – Chórgojcka nalěwo pódlu měridła wětša pokažo směr wětša.

- 13'17 Kak wižišo, jo wobglědowanje wjedra bejnje wobšyrne. Meteorologi maju togodla wjele měrjeńskich instrumentow we wjedrowych stacijach, kenž pšawidłownje zapisuju take wjedrowe gódnoty.
- 13'32 A gaž maju meteorologi wšykne informacije gromaže,
wó pómrocenju,
wó temperaturach,
wó powěšowem šíšču a powěšowej mokšowatosći,
wó spadkach
a kak wětš dujo,
- 13'48 pótom wopytuju z pomocu toś tych informacijow wulicyś, kake wjedro za nas bužo.
- 13'59 Taka wjedrowa prognoza jo bejnje šěžka a togodla bóžko pšecej njepšitrjefijo.

Film 1.3 "Wjedrowa kórta"

Laufzeit : 5'40 Minuten

- 14'32 Marike a Aaron stej planowalej małe wandrowanje. Ale pjerwej až startujotej, cotej wěžeš, kake bužo wjedro. Kak pak cotej to zwěściš ?
- 14'44 Se wě, woglědajotej sebje pśedpowěšć wjedra. Toś tu namakajotej w casniku, ale teke w radiju, w telewiziji abo w interneše.
- 14'56 Aby zestajali pśedpowěšć, wjedrowe eksperty, meteorologi, wobglěduju wjedro.
- 15'08 Za to wużywaju měrjeńske instrumenty we wjedrowych stacijach.
- 15'15 Meteorologi wużywaju hyšći wjele dalšnych móžnosćow za wobglědowanje wjedra, na pśikład měrjeńske instrumenty na wjedrowych balonach a wjedrowych satelitach.
- 15'29 Z pomocu wjelgin wjelikich kompju terow wulicyju pón, kak wjedro nejskerjej bužo. A to jo ta wjedrowa pśedpowěšć.
- 15'37 Pśedpowěšć stej Marike a Aaron teke juž namakalej w casniku. To ga wuglěda zajmnje. Co pak wšykne te znamuška wóznamjeniju?
- 15'53 Derje, až mamy profesora Lunatusa pši boce. Wón nam pomoga, wšykno wugódaš.
- 16'01 Na wjedrowej kórse su wšake znamuška za mrokawy a słyńco. Wóni nam pokazuju pśedpowěžone wuwise wjedra w tych stronach, ako su wizeš na wjedrowej kórse. Někotare cesto wużywane znamuška comy se bližej woglědaš, - jim gronje teke symbole.
- 16'20 Symbol słyńca stoj za słyńcne wjedro bžez mrokawow.
- 16'25 Pšinamakajo se mrokawa k słyńcu, musymy mimo słyńca teke licyš z mrokawami.
- 16'31 Mrokawa bžeze słyńca groni, až bužo bejnje pómrocone abo samo pósěgnjone.
- 16'39 Tak daloko derje, kněz profesor. Dajo pótakem za kužde wjedro pasujocy symbol. Groni to, až mamy teke wótpowědne symbole za dešč, sněg a kurjau?
- 16'51 Pšawje! Spadki se we wjedrowej kórse teke wótbłyščuju. Na pśikład dešč – abo sněg.
- 17'01 Teke na kurjau se pokažo...
- 17'04 a teke pśed njewjedrami ze symbolom warnujo.
- 17'10 Něnto znajošo někotare wažne symbole, kenž namakajomy na wjedrowych kórtach.

- 17'17 Dokulaž pak mamy we wšakorakich lětnych casach wjelgin rozdzělnje wjedro, namakajošo snaž teke hyšći druge symbole.
- 17'27 Na gluku jo wjedrowa pšedpowěšć za Marike a Aarona pšijazna. Móžotej hyš na wandrowanje.
- 17'35 Ale pócakajšo! Něnto drje wónej wěštej, až bužo slyńcne wjedro. Ale bužo teke šopło dosć, až móžotej w T-shirtach wandrowaś?
- 17'46 Pšedpowěžone temperatury stoje teke na wjedrowej kórse.
- 17'53 Małe licby nam gronje, kak šopło bužo. Na pšikład 21 abo 22 stopnjow.
- 18'04 A za noc su napisane temperatury, do kótarychž se powěšć wochłóžijo.
- 18'12 Derje, teke pšedpowěženje temperatury stej namakalej. Za wandrowanje budu dobre wuměnjnja. Pón móžotej ga skóńcnje startowaś, abo?
- 18'23 Smy hyšći něco zabyli? – Jo, wušobny žěk za pokazku, kněz profesor. Wjedrowa kórta wopšimjejo cesto teke hyšći informacije wó wěšću.
- 18'34 Směr šypkow nam pokažo, z kótarego njebjaskego směra wěšć dujo, na pšikład z pódzajtša abo pódwjacora.
- 18'45 Spěšnosć wěšća pódajo se z licbami wót 1 do 12. Šym wěšća jo licba, šim mócnjejšy jo wěšć.
- 18'57 Pši mócnosći wěšća 5 na pšikład dujo fryšny wěšć. To wižimy na tom, až kricki a mjeńše bomy se chwjeju how a tam.
- 19'09 Wuglěda tak, až Marike a Aaron njemusytej licyś z wjele wěšćom.
- 19'15 Na wjedrowej kórse móžo byś hyšći wjele dalšnych informacijow, na pšikład su zapisane wušyny – cony wusokego šišća, wóni pšinjasu ředne wjedro. A cony niskego šišća pšinjasu dešćowate wjedro. Te smy južo we filmje wó wobglědowanju wjedra zeznali.
- 19'35 Za Aarona a Marike za žinsa dosega wěžeś, až změjotej dobre wjedro na wandrowanju.
- 19'44 To jima teke žycimy. A se zawěšće nažejamy, až jeju njepšechwata hynakše wjedro. To móžo se pšecej raz staś, dokulaž wjedrowe prognoze su weto pšecej kus njewěšte. No, pón, žycimy Wama wobej ředny wulět!

Film 1.4 "Formy spadkow"

Laufzeit : 5'20 Minuten

- 20'34 Wjedro wu nas w srjejźnej Europje jo cesto take, až se wótměnjaju słyńco, mrokawy a dešč.
- 20'42 Ale kak mrokawy docełego nastanu a cogodla se pada?
- 20'50 Nejpjerwej dejmy wěžeś, až jo wokoło nas w powěšću wěsty póžěl wódy. To jo wódna para, ako pak njewižimy.
- 21'01 Gaž se wóda šopli, až se wari, se póněcom wuparjujo. Nastanjo wódna para, ako jo njewidobna.
- 21'14 Něco pódobnego stawa se na zemi pšez słyńcnu šoplotu. Pšez šopłe słyńcne pšugi wóda se wuparjujo a bužo para, na pšikład nad jadnom jazorom. Toś tu njewidobnu wódnu paru we powěšću pomjenjujomy powěšowu mokšowatosć, ako wy južo wěšćo.
- 21'32 Gaž se wódna para mócnje dosć wochłóžijo, móžo z njeje teke zasej nastas wóda. To móžomy derje na tom głažanem wěku wobglědowaś.
- 21'42 Wódna para se tam zasej pšeměnjajo do wjele wódnych chrapcyckow. – Gaž se wódna para zasej pšeměnjajo na wódu, gronimy tomu "kondensěrowanje".
- 21'56 Na ceło pódobnu wizu nastawaju mrokawy. Pšeto, gaž njewidobna wódna para w atmosferje górzej stupa, se wóna teke zasej wochłóžijo.
- 22'05 Ako južo wěš – pšez wochłóženje wódna para kondensěrujo, to groni, až nastawaju zasej małe wódne chrapcycki.
- 22'12 A gaž se wjele takich małych chrapcyckow zgromažijo, pón nastanjo mrokawa.
- 22'23 Ako zawěšće sćo južo wobglědowali, mógu mrokawy wjelgin rozdźělnje wuglědaś a swóju formu změniś.
- 22'31 Dajo małe a wjelike mrokawy
swětle mrokawy ...
... a šamne deščowe mrokawy.
- 22'40 A samo pšisamem carne njewjedrowe mrokawy.
- 22'46 Gaž wódne chrapki dojspiju wěstu wjelikosć, pótom padaju zasej slědk na zemju abo do mórja. - Tomu gronimy spadki.
- 22'56 Zwěšćego spadki wobstoje z wódnych chrapkow – ze žydekeje wódy.
- 23'05 Casy se jano krotki cas deščujo – to jo pomjenijo tšurnjenje.

- 23'13 Mimo togo rozeznawamy dešč pó swójej mócnosci: Gaž jo dešč mócný a gustý, jo to lejawa. – Gaž jo dešč słabšy, jo to pjeršaty dešč.
- 23'28 Mimo dešća dajo hyšći wšake druge formy spadkow. Woglědajmy se raz někotare z nich.
- 23'35 Jo-lic su temperatury niske dosć, móžo se sněgowiš.
- 23'41 Sněg wobstoj z wjele małych lodowych kristalow, pótakem ze zmarznjoneje wódy.
- 23'49 A toś te drobnučke lodowe kristale se zgromažiju k tłustym sněžynkam.
- 23'58 Pód wěstymi wuměnjajami mógu w mrokawach teke nastaś lodowe kulcycki. Tym gronimy kšupicki.
- 24'06 A gaž su to wětše kulki, powědamy wó kšupach. A te mógu byś bejnje tšašne a napóraś wjelike škódy.
- 24'19 Comy hyšći raz krotko zjespominaś:
- 24'24 Mrokawy nastawaju, gaž se njewidobna wódna para w powětšu wochłóžijo a małe chrapki twórijo. Toś te wižimy ako mrokawy na njebju.
- 24'34 Z nich mógu spadki we formje dešća
sněga ...
kšupickow ...
... abo kšupow padaś.
- 24'45 Stawa se pak teke, až se wódna para z powětša direktnje na zemi wótsajžijo.
- 24'52 Tak nastanjo na pšíklad rosa. Rosa zwětšego nastawa zajtša rano.
- 25'00 Jo-li w nazymje abo zymje wjelgin zyma, móžo se teke staś, až wódna para ned zmarznjo. Toś te drobnučke lodowe kristale pomjenijomy šeriznu abo pómrozk.
- 25'13 Pótakem, tež rosa a šerizń stej dvě formje spadkow.
- 25'21 Pšípódlu gronjone: Gaž se wjele drobnučkich wódnych chrapcyckow znosuju nisko nad zemju, pón to mjenujemy ... ? Pšawje: kurjawa. Kurjawa jo kaž mrokawa direktnje nad zemju.
- 25'36 Wódna para a te wjele małych wódnych chrapcyckow we powětšu su pótakem ta pšicyna za wótměnjate wjedro. Lěc ako mrokawy, dešč abo ako jedna z tych wjele drugich formow spadkow.

Wjedro

žetowe topjena

© GIDA

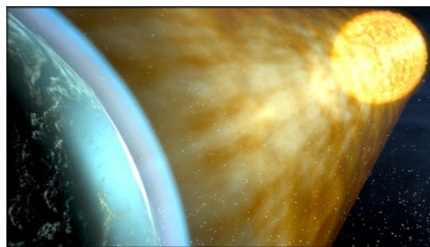
Wjedro

žěłowe topjeno 1

Kak nastanjo wjedro?

Zapiš dołojcne słowa do proznych městnow!

Zemja jo wobdana wót šańkeje powětšoweje wobalki. Toś tu wobalku teke pomjenijomy _____. We njej móžo se powětš wjelgin rozdźělnje zažaržaś. Gaž powětš jo _____ a měrnje, móžomy póžywaś stýncny žeń. Jo pótakem ředne wjedro.

Pšez mokšy powětš mógu nastaś _____ a _____. _____ jano zacuwamy, gaž se powětš mócnje gibjo. _____ librujo energiju, pšez kótaruž wjedro nastanjo. Wóno swěši na _____ a wósoplijo powětš.

Pón se powětš pógibujo. Toś to pógibowanje zda se nam byś lažki wětšyk, abo mócnjejšy wětš abo samo _____.

Stýńco teke wósoplijo wódu na zemi. Pšez toś to wósoplenje wóda _____ a móžo ako _____ ze šopteju wódu górjej stupaś. Gaž toś ten mokšy powětš wusoko doś do atmosfery stupa, wóna se wochłózi. Pši tom nastanu na pšikład mrokawy a dešč. Trjebamy pótakem stýńco, wódu a _____, aby nastało našo wjedro.

se wuparijo, dešč, stýńco, wětš, atmosfera, powětš, sucho, zemja, mrokawy, šstorm, wódný spar

Wjedro

žółowe łopjeno 2a

Wjedro w bęgu lětnych casow

Wurěžaj wobraz a teksty ze žółowego łopjena 2b a nalipaj je how w pšawem rěže!

nalěše

lěše

nazyma

zyma

wobraz

wobraz

wobraz

wobraz

tekst

tekst

tekst

tekst

Wjedro

žěłowe łopjeno 2b

Wjedro w běgu lětnych casow

Wurězaj wobrazje a teksty a nalipaj je we pšawem rěže na žěłowe łopjeno 2a!

We toś tom lětnem casu změnijo se wjedro cesto. Słyńco a dešč změnijotej se w malsnej wótměnje. Pšez swětło, šopłotu a dešč rostu te rostliny.

We toś tom lětnem casu bužo zasej zymnje. Bomy zgubjuju pó casu swóje łopjena. Jo cesto wětšowate, pótakem nejlepše wjedro, plona pušćaš.

We toś tom lětnem casu bužo wjelgin zyma. Bomy su wšykne łopjena zgubili. Rěki a jazory mógu zamaznuš.

We toś tom lětnem casu jo šopło, słyńco swěši a mamy dobru lawnu. Wótergi mamy pak teke njewjedra.

Wjedro

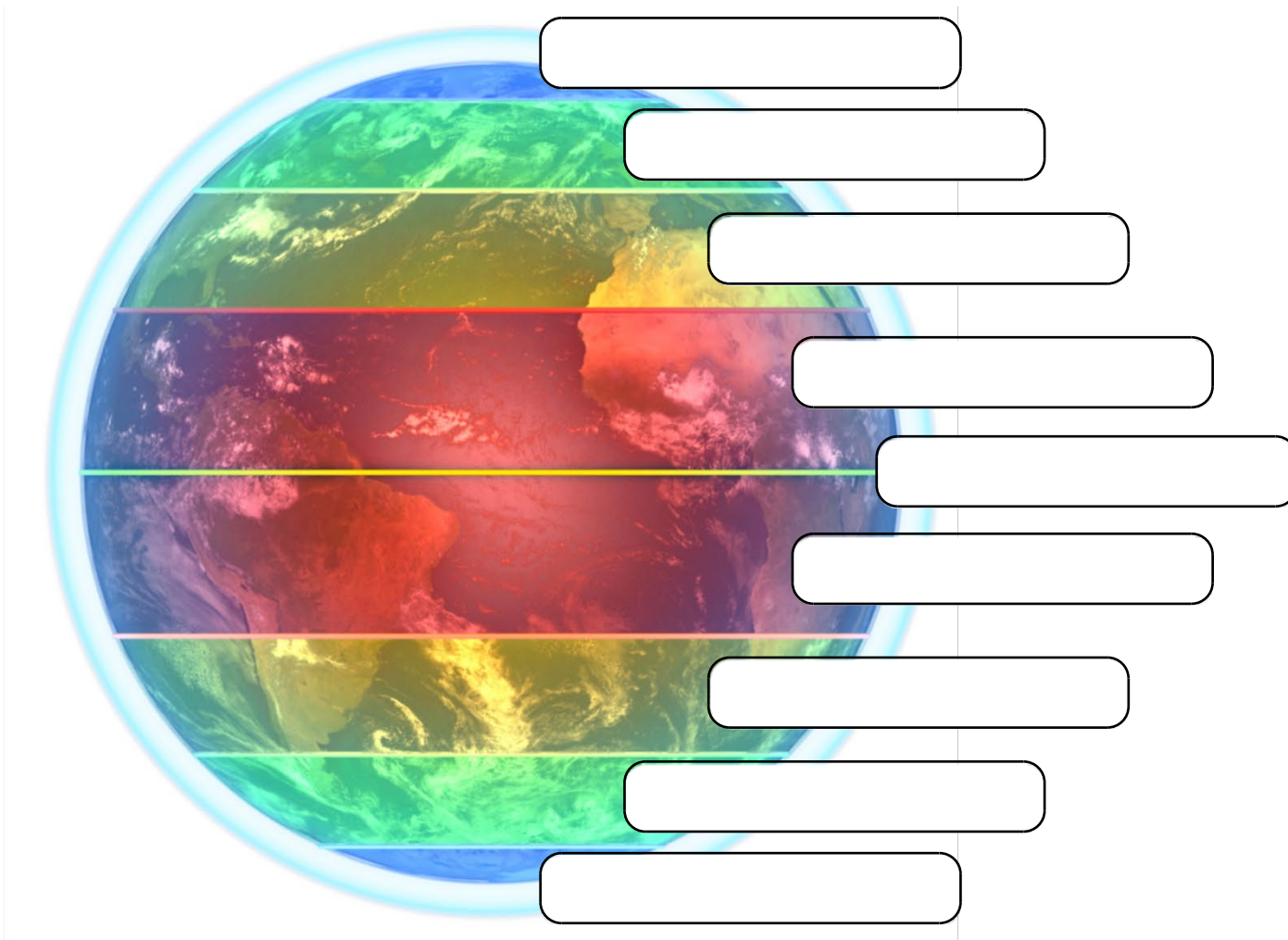
žětowe topjeno 3

Klimowe cony zemje

Na našej zemi mamy rozdžělne klimowe cony.

Pširěduj dołojcne wopšimješa tym prozным kašćikam na zemskej kuli!

ekwator, 2x wósrědna (gemäßigte) cona, 2x polarna cona, 2x tropy, 2x subtropy

Wjedro

žěłowe topjeno 4

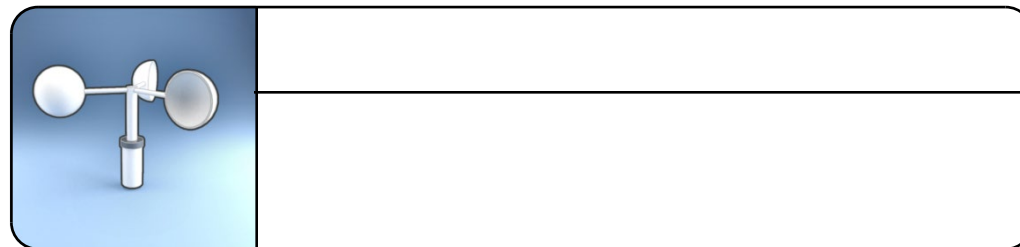
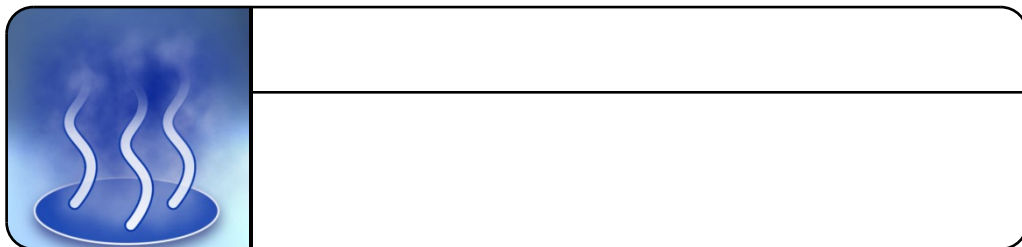
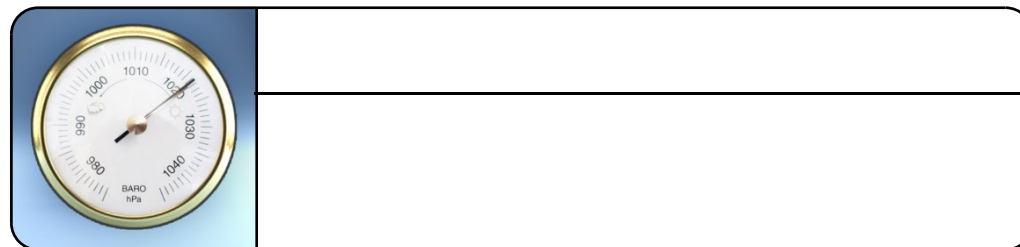
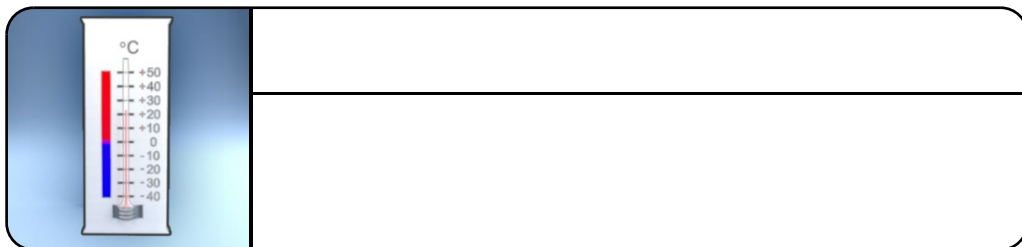
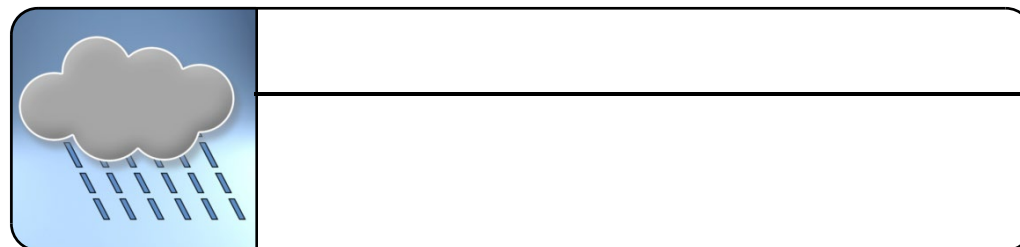
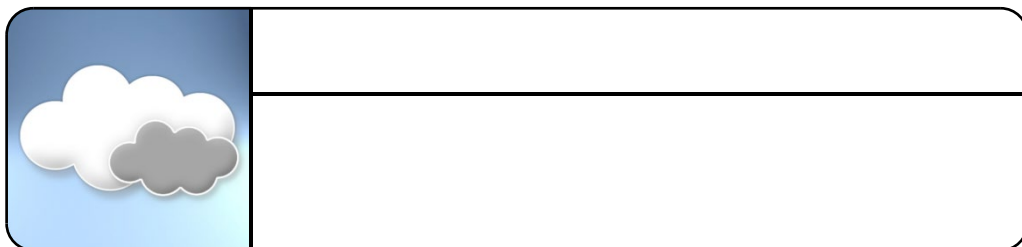
Měrjenje wjedra a klimy

Mamy wšakorake lětne case a za wětšy žěl wótměnjate wjedro. A toś to wjedro se wobglědujo wót meteorologow.

Meteorologi wobglěduju te rozdźělne elementy, ako zgromadnje su zagronite za wjedro.

Kak se groni nejważnjěšym wjedrowym elementam a kak se wóni měrje?

Kak se pódajo malsnosť powětša?

Wjedro

žětowe topjeno 5

Symbole wjedroweje kórty

Co wóznamjeniju jadnotliwe symbole wjedroweje kórty?

Kótare dodatne informacije móžomy namakaš na wjedrowych kórtach? Zapiš twójo wótegrono do kašćikow!

Wjedro

žółowe topjeno 6

Cytaś wjedrowe kórty

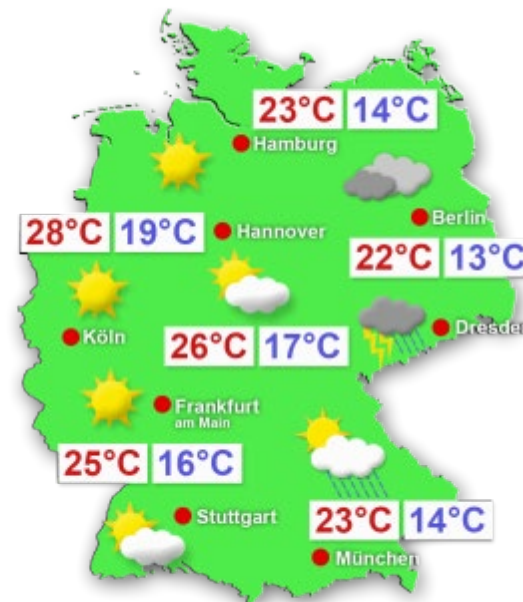
Woglědaj se wjedrowe kórty dokradnje a wótegroń na pšaśanja!

Wopiš k tomu wjedro a pomjeń temperatury wódnjo a w nocy!

Kak bužo wjedro w Hamburgu?

Kak bužo wjedro w Frankfurše nad Mainom?

Kak bužo wjedro w Barlinju?

Kak bužo wjedro w Mnichowje?

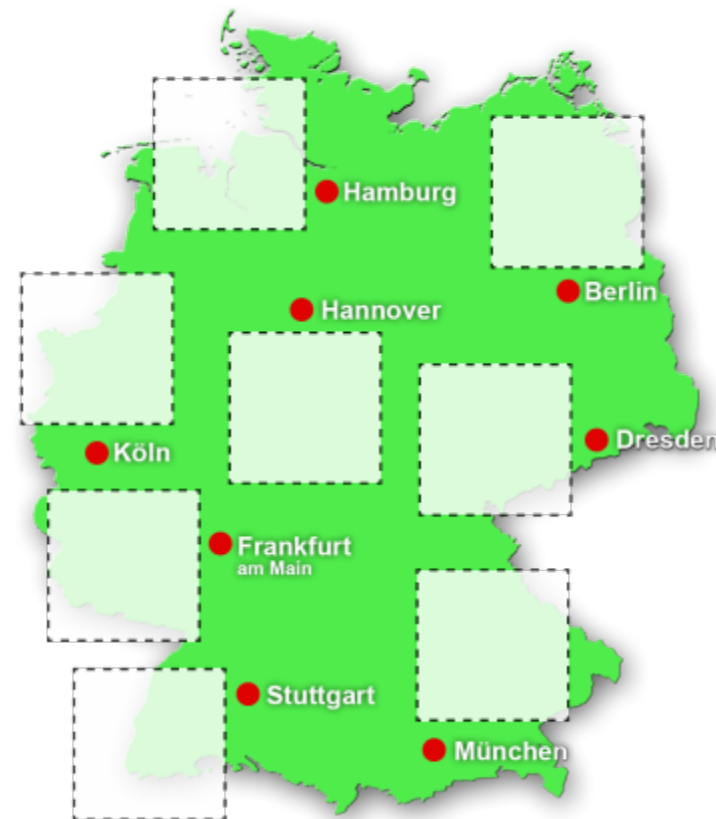
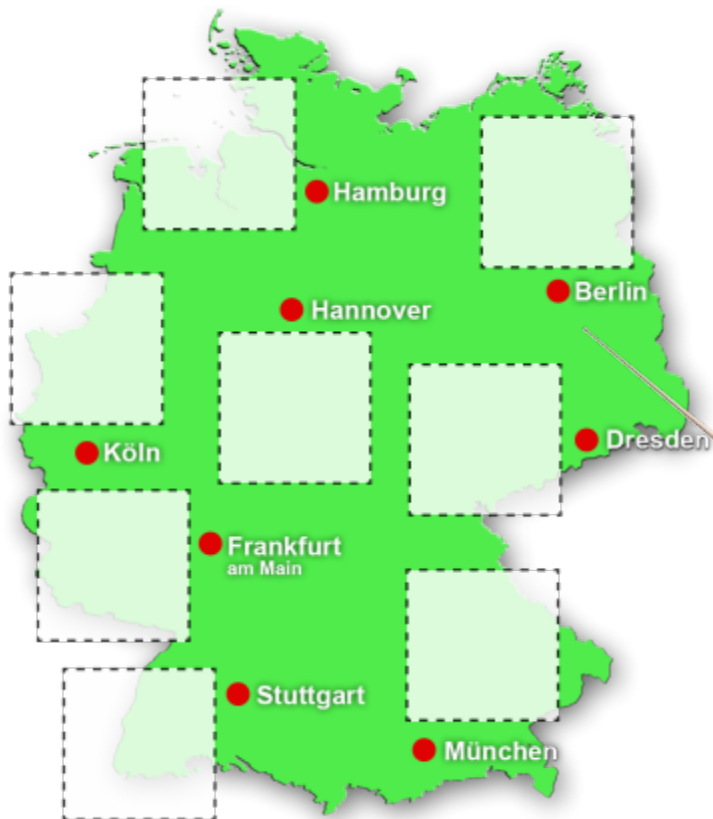
Wjedro

žěłowe łopjeno 7a

Wjedrowa powěšć Lunatusa

Pomogaj profesoroju Lunatusu pšigótowaš powěšć wó wjedrje. Wurěžaj za to symbole wjedroweje kórty žěłowego łopjena 7b. Cytaj wobej wopisowani wjedra a pširěduj kuždemu městnoju pšawy symbol wjedroweje kórty! Nalipaj symbole wjedroweje kórty na pšawe městna!

W Hamburgu a Barlinju pada sněg. W Kölnje pada dešč.
W Drježdžanach a Frankfurše nad Mainom jo njebjjo pómrocone.
W Stuttgarše pada dešč, wótergi se pokažo słyńco.
W Mnichowje móžo kurjawa pšís.

W Hamburgu a Barlinju jo bytše njebjjo a słyńcne wjedro.
W Kölnje a Hannoverje jo słyńcne wjedro z lažkim pómroconim.
W Drježdžanach a Stuttgarše pada dešč.
W Frankfurše nad Mainom jo wjelgin pómrocone.
W Mnichowje mógu pšís móčne njewjedra.

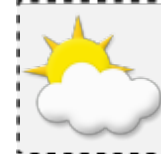
Wjedro

žětowe topjeno 7b

Wjedrowa powěšć Lunatusa

Wurěžaj symbole wjedroweje kórty a lipaj je na pšawe městno žětowego topjena 7a!

Wjedro

žěłowe łopjeno 8

Pšašanja k wjedrje

1) Žo se wóda wuparijo?

2) Kak nastanu mrokawy?

3) Kak nastanjo dešč?

4) Kak nastanjo błysk?

5) Cogodla móžomy grimanje słyšaš?

6) Kake tšašne wjedrowe zjawy znajoš?

Wjedro

žěłowe topjeno 9

Formy spadkow

Kótare formy spadkow znajoš?

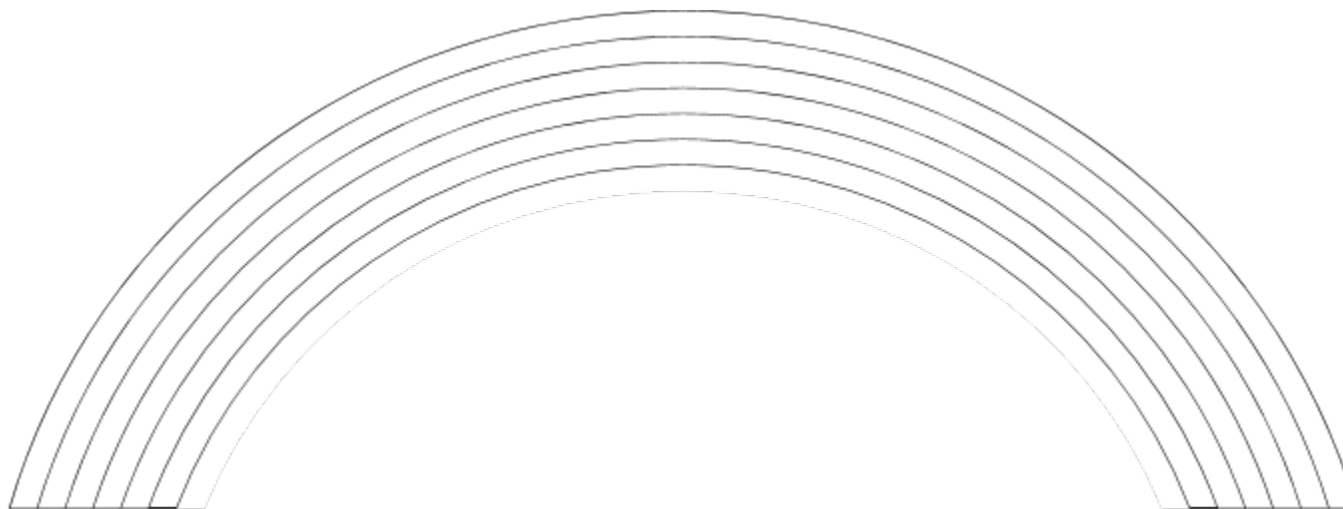
Wjedro

žěłowe łopjeno 10

Tyca

Wumóluj tycu z wótpowědnymi barwami!
Znajoš teke pšawy rěd barwow?

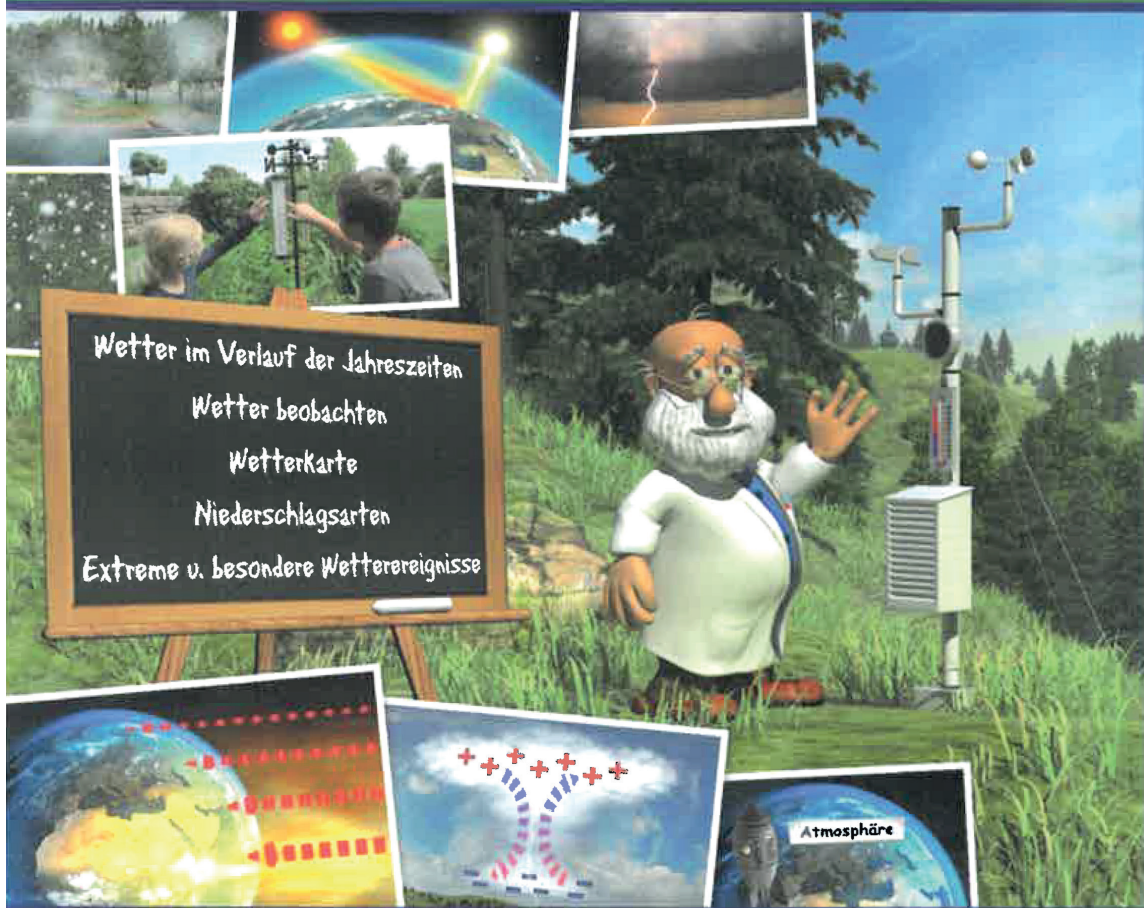
Kak nastanu zajtšne zorja abo wjacorne zorja?

(za wósebnje pilne wukniki / dorosćone)

GIDA Gesellschaft für Information
und Darstellung mbH
Feld 25
51519 Odenthal

Tel. +49-(0)2174-7846-0
Fax +49-(0)2174-7846-25
info@gida.de
www.gida.de

16:9